
Kyrkomötet
Gudstjänstutskottets betänkande 2017:2

Musikråd för Svenska kyrkan

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas fyra motioner med relation till musikråd.

I motion 2017:1 och 2017:79 föreslår motionärerna att kyrkostyrelsen ska få i uppdrag att tillsätta ett musikråd och i motion 2017:105 att det ska inrättas en liturgisk kommitté. I motion 2017:114 föreslår motionären att kyrkostyrelsen ska få i uppdrag att återkomma till kyrkomötet med förslag på hur gudstjänstlivet i Svenska kyrkan kontinuerligt kan tillföras kompletterande gudstjänstmusik.

Gudstjänstutskottet bejakar motionärernas syn på vikten av ett musikråd eller liknande och ser uppgiften som brådskande men menar att motionerna i allt för hög grad detaljstyr utformningen innan den beretts. Utskottet föreslår därför att motionerna 2017:1, 2017:79, 2017:105 samt 2017:114 ska avslås men att kyrkomötet med anledning av dem ska uppdra till kyrkostyrelsen att återkomma till kyrkomötet med förslag på hur gudstjänstlivet i Svenska kyrkan kontinuerligt kan tillföras gudstjänstmusik utan att detta innebär att ny kyrkohandbok behöver antas.

Till betänkandet finns en reservation och en särskild mening.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

1. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2017:1.
2. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2017:79.
3. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2017:105.
4. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2017:114.
5. Kyrkomötet beslutar att med anledning av motionerna 2017:1, 2017:79, 2017:105 och 2017:114 uppdra till kyrkostyrelsen att återkomma till kyrkomötet med förslag på hur gudstjänstlivet i Svenska kyrkan kontinuerligt kan tillföras ny gudstjänstmusik utan att det innebär att ny kyrkohandbok antas.

Motionernas förslag

Motion 2017:1 av Lars-Ivar Ericson, Musikråd

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att tillsätta ett musikråd.

Motion 2017:79 av Hans-Olof Andrén m.fl., Musikråd för Svenska kyrkan

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att tillsätta ett musikråd för Svenska kyrkan.

Motion 2017:105 av Torvald Johansson m.fl., Liturgisk kommitté

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att inrätta en liturgisk kommitté vars uppgift främst ska vara att samla och granska nyskapande mässmusik och auktorisera bruket av denna.

Motion 2017:114 av Ola Isacson, Kompletterande gudstjänstmusik

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att återkomma till kyrkomötet med förslag på hur gudstjänstlivet i Svenska kyrkan kontinuerligt kan tillföras kompletterande Gudstjänstmusik (Kristusrop, Lovsången, Lovsägelsen, Helig, O Guds Lamm och Lovprisning) utan att detta innebär att ny kyrkohandbok antas, men även utan att detta helt är hänvisat till lokalt skapande eller förlagsprodukter.

Yttrande från Läronämnden

I Ln 2017:1y har Läronämnden yttrat sig över bl.a. motion 2017:114. Ett utdrag ur yttrandet återfinns som *bilaga*.

Bakgrund

Motionären till 2017:1 föreslår att ett musikråd bör tillsättas och motiverar det med att det kan samverka inom kyrkomusiken och värna musikens betydelse i kyrkans verksamhet.

Motionärerna till motion 2017:79 föreslår att ett musikråd tillsätts, med motive- ringen att det har blivit tydligt att Svenska kyrkan är i behov av ett expertorgan kring kyrkomusik.

Motionärerna till motion 2017:105 föreslår att en liturgisk kommitté bör inrättas och att den främst bör samla och granska nyskapad mässmusik och auktorisera bruket av denna. Detta motiveras bland annat med att Svenska kyrkan behöver finna former för ett nyskapande och spridande av kyrkomusik.

Motionären till motion 2017:114 föreslår att kyrkostyrelsen ska få i uppdrag att återkomma till kyrkomötet med förslag på hur gudstjänstlivet kontinuerligt kan tillföras kompletterande gudstjänstmusik utan att en ny kyrkohandbok antas, men också utan att det ska vara hänvisat till lokalt skapande eller förlagsprodukter. Detta motiveras med att det i kyrkostyrelsens förslag till ny kyrkohandbok införs begreppen huvudmusik och kompletterande musik vilket ger Svenska kyrkan möjlighet att få ny gudstjänstmusik oftare än vid de tillfällen då en ny kyrkohandbok antas. Vidare att steget mellan å ena sidan musik antagen i kyrkohandboken och å andra sidan lokalt framtagen eller i förlagsprodukter lanserad musik är alltför stor.

Musikens viktiga roll i kyrkan har legat bakom det stora arbete med kyrkans musik som under många år pågått inom Svenska kyrkan. År 2001 beslöt kyrkomötet att fortsätta det pågående arbetet med ny mässmusik. Uppdraget har utförts genom projektet Glad, Enkel och Folklig mässmusik som resulterade i *Gudstjänstsång* (Verbum 2011). I utredningen *Kyrkan mitt i musiklivet* (SKU 2003:3) konstateras inledningsvis om den kyrkliga musikens mångfald att "Kristenhetens musik har steg för steg mejslats ut, och idag kan musiken i kyrkan – eller kyrkomusiken – visa upp många olika ansikten." Samtidigt betonades i utredningen vikten av att samhället och kyrkan gemensamt tar ansvar för att människor också i fortsättningen ska ha möjlighet att få ta del av musik i kyrkorummet.

På uppdrag av Nämnden för kyrkolivets utveckling tillkom kyrkorumsdokumentet *Levande arv. Teologisk eftertanke och praktiska råd vid förändring och*

bevarande av kyrkobyggnader (Verbum 2007). Här framhålls att musiken liksom kyrkorummet är en del av Svenska kyrkans identitet.

G 2017:2

Vart fjärde år ansvarar den nationella nivån tillsammans med Sensus studieförbund för *Kyrkomusiksymposiet*. Under 2014 var temat *Kyrkan i musiklivet – musiklivet i kyrkan* och det gav inspiration och kompetensutveckling.

Musiken i Kyrkohandbok för Svenska kyrkan

Vad gäller musiken i förslaget till kyrkohandbok för Svenska kyrkan har processen varit lång och engagerad. Remissomgången om 2012 års kyrkohandboksförslag, som avslutades under våren 2014, låg till grund för arbetet med att justera kyrkohandboksförslaget. Under 2016 sändes ett justerat förslag ut på remiss från kyrkostyrelsen till stiftens (domkapitlen) och ett urval församlingar. Kommentarer därifrån har sedan beaktats och har legat till grund för KsSkr 2017:6 *Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del I*.

Sedan tidigare gäller ordningen att församlingen kan anhålla om undantag hos domkapitlet vad gäller mässmusik vilket framgår av bestämmelsen i 18 kap. 6 § i kyrkoordningen:

I huvudgudstjänsten får vid ett visst tillfälle eller under en viss tid användas någon annan gudstjänstordning eller musik än den som ingår i Den svenska kyrkohandboken och andra psalmer eller församlings-sånger än de som ingår i Den svenska psalmboken. Beslut om detta fattas av kyrkoherden efter samråd med församlingens präster och kyrkomusiker och efter medgivande av kyrkorådet eller församlingsrådet. Ett sådant beslut ska genast anmälas till domkapitlet. Om det finns särskilda skäl får domkapitlet ändra eller upphäva kyrkoherdens beslut.

I *Kommentarer förslag kyrkohandbok för Svenska kyrkan, del I* (SKU 2016:1) skriver man att för att underlätta nyskapande och användande av annan musik i huvudgudstjänsten föreslås en förenklad ordning där ett beslut inte ska begränsas till att gälla en viss tid eller ett tillfälle, beslutet ska inte heller behöva anmälas till domkapitlet. Kyrkoherden ska kunna besluta om användning av annan musik efter samråd med församlingens präster och musiker och efter medgivande av församlingens kyrkoråd eller församlingsråd.

I *Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del I* (KsSkr 2017:6) står under rubriken Kyrkohandbokens musik:

Kyrkostyrelsen menar att det bör prövas att låta beslut om användning av annan musik till kyrkohandbokens texter fattas på lokal nivå utan att detta begränsas till visst tillfälle eller viss tid och utan att detta ska kunna överprövas av domkapitlet. Det är dock, enligt kyrkostyrelsens uppfattning, rimligt att domkapitlet ges möjlighet att följa utvecklingen av församlingarnas användning av annan musik. Av denna anledning föreslår kyrkostyrelsen att ett sådant beslut ska anmälas till domkapitlet även om domkapitlet inte kan överpröva detsamma.

I *Remissammanställning kyrkohandboksförslag 2016* anges att 88 procent av församlingarna/pastoraten bedömer att den föreslagna förändringen, att ha en förenklad beslutsordning vad gäller musik, är bra/ganska bra.

Svenska kyrkans musikråd

Det har tidigare funnits ett Svenska kyrkans musikråd (1995–2005) som legat under olika nämnder. Under Nämnden för kyrkolivets utvecklings mandatperiod togs beslutet att skriva om musikrådets instruktion för att klargöra att ”de respektive råden [musikrådet och gudstjänstrådet] ska vara rådgivande organ i förhållande till nämnden och inte bedriva egen verksamhet”.

Svenska kyrkans musikråd var ett sakkunnigorgan på det kyrkomusikaliska området och hade en rådgivande, idégivande och samordnande funktion. Till uppgifterna hörde bland annat att arbeta med övergripande kyrkomusikaliska frågor, att arbeta med frågor kring gudstjänstmusik och hymnologi och att arbeta med barns och ungdomars musik i kyrkan. Under de tio år musikrådet fanns var det periodvis mycket aktivt. Under perioden gavs psalmbokstillägget ut och arbetet med en utbildningsreform som också rörde utbildning till kyrkomusiker inleddes. Musikrådet lades ned i samband med nedläggningen av Nämnden för kyrkolivets utveckling.

Svenska kyrkans plattform för musik

För att skapa strukturer för det fortlöpande arbetet med musik i skilda former inom Svenska kyrkan föreslogs i motion 2013:89 att kyrkomötet ska besluta att uppdra till kyrkostyrelsen att utreda hur nationell nivå fortsättningsvis ska ta sitt ansvar för kyrkomusiken som en del av det kyrkliga kulturarvet samt att kyrkomötet ska besluta att uppdra till kyrkostyrelsen att etablera ett brett samråd kring kyrkomusikens framtida roll i samhällets kulturliv. I Kyrkolivsutskottets betänkande (Kl 2013:14) skriver man bland annat i sitt övervägande:

Utskottet stödjer tanken på en utredning. [...] Syftet med kulturarbetet på den nationella nivån är också att fördjupa kontakterna mellan kyrka och kulturlivet i övrigt och bidra till ömsesidigt utbyte av perspektiv och kunskap. Utskottet menar att det är viktigt att också musiken i kyrkan får utrymme i dessa mål. Ett brett samråd bör därför etableras för att utveckla kyrkomusikens framtida roll i samhällets kulturliv. [...] Uppgiften för den nationella nivån och stiftens är att stödja församlingarna i den grundläggande uppgiften att fira gudstjänst, bedriva undervisning samt utöva mission och diakoni, men också att vara kyrkans röst utåt såväl i det svenska samhället som internationellt. Utskottet menar att Svenska kyrkan på nationell nivå har ett stort ansvar för att stödja, samordna och utveckla kyrkans musik samt föra dialog med företrädare för myndigheter och kulturliv kring kyrkomusikens roll i samhället och föreslår därför att kyrkomötet bifaller motionen i sin helhet.

Kyrkomötet följde utskottets förslag och biföll motionen. Med anledning av uppdraget arbetar kyrkostyrelsen bland annat med att ta fram en *Svenska kyrkans plattform för musik*. Inom ramen för arbetet bearbetas också behov och former för samråd med andra parter inom musiklivet i Sverige. Syftet med plattformen är att beskriva motiv, principer och värden som ska vara vägledande när Svenska kyrkan på nationell nivå i olika frågor och konkreta sammanhang ska samverka med och förhålla sig till aktörer inom musiklivet i Sverige.

Projektet ska också säkerställa att Svenska kyrkan fortsättningsvis, utifrån sina förutsättningar och sin identitet, är en betydande och viktig part i samhällets musikliv. *Svenska kyrkans plattform för musik* ska tydliggöra musikens roll i Svenska kyrkan och ta fram strategier för arbetet med förvaltning och förnyelse av musiken

som kulturarv. För att kunna göra det är en gemensam utgångspunkt för hur Svenska kyrkan vill arbeta med musiken som gestaltande av Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära viktig. Målet är också att säkerställa att Svenska kyrkan fortsättningsvis, utifrån sina förutsättningar och sin identitet, är en betydande och viktig part i samhällets musikliv. Plattformen ska vara vägledande när Svenska kyrkan på nationell nivå i olika frågor och konkreta sammanhang ska samverka med och förhålla sig till musiklivet i Sverige och utgöra bas för Svenska kyrkans samtal med andra aktörer på musikområdet. Plattformen ska också kunna användas som stöd och inspiration för stift och församlingar som så önskar.

Svenska kyrkans plattform för musik ska beslutas av kyrkostyrelsen och gälla för den nationella nivån. Den ska också kunna fungera som redskap och inspiration för stift och församlingar. Musikplattformen bör vara väl förankrad i verksamheten i stift, pastorat och församlingar och därför har en seminarieprocess som inbegriper deltagande av kyrkomusiker och teologer genomförts under mars–april 2017 och har resulterat i ett utkast till plattform. I seminarieprocessen har Svenska kyrkans alla domkyrkoorganister, musikkonsulenter/stiftsmusiker samt en stiftsadjunkt från varje stift inbjudits och deltagit. Stiftet har i samråd med domkyrkoorganisterna nominerat ytterligare personer som representerar kyrkomusiker eller teologer, experter från universitets- och högskolesektorn eller andra lämpliga personer. Inför seminarierna har två poddar tagits fram som inspiration för samtalet kring musik och kulturarv.

Utkastet till plattform ska därefter bearbetas i samråd med interna och externa intressenter. Kyrkostyrelsen fattar beslut om Svenska kyrkans plattform i slutet av hösten 2017. Plattformen presenteras och diskuteras, enligt kyrkostyrelsens beslut, vid Kyrkomusiksymposiet 2018.

Kyrkomusiken i ett bredare perspektiv

I skrivelsen *Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del I* (KsSkr 2017:6) konstaterar kyrkostyrelsen att Svenska kyrkan behöver ett sammanhållet, systematiskt och långsiktigt arbete för att hålla det kyrkomusikaliska arvet levande. Man skriver också att kyrkostyrelsen avser att fatta beslut om organisatoriska former för detta. Här nämner man också att det behövs kunskapsuppbyggnad på det kyrkomusikaliska området inför framtiden. En forskningsöversikt om tidig kyrkomusik ska tas fram under 2017.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag:

1. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2017:1.
2. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2017:79.
3. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2017:105.
4. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2017:114.
5. Kyrkomötet beslutar att med anledning av motionerna 2017:1, 2017:79, 2017:105 och 2017:114 uppdra till kyrkostyrelsen att återkomma till kyrkomötet med förslag på hur gudstjänstlivet i Svenska kyrkan kontinuerligt kan tillföras gudstjänstmusik utan att det innebär att ny kyrkohandbok behöver antas.

Gudstjänstutskottet menar, liksom motionärerna, att musiken spelar en viktig roll i Svenska kyrkan. Det finns en stor musikalisk kompetens i församlingarna och en stor kreativitet och bredd i skapandet av musik. Utskottet menar dock att det finns en risk att den musik som skapas enbart kommer det lokala sammanhanget till del.

Mycket av det som görs håller en sådan kvalitet att det med fördel skulle kunna spridas också till andra församlingar och intresserade.

Utskottet menar också att den musikaliska kompetensen på ett tydligare sätt än idag kan fungera som resurs i skilda frågor och därmed, i bred bemärkelse, komma kyrkan till del i processer och inför beslut.

Redan idag utförs arbete i skiftande form inom stiftet för att tillgodose ovanstående. Utskottet menar dock att det är av vikt att detta också sker på nationell nivå så att ny musik samlas in och sprids för att den ska kunna komma hela Svenska kyrkan till del. Utskottet ser också att den musikaliska kompetensen då på ett tydligt sätt kan användas i frågor av nationell karaktär. Detta ger också möjlighet för Svenska kyrkan att själv kunna ta ansvar för frågor av musikalisk art, utan att vara beroende av kommersiella aktörer. I anslutning till detta konstaterar utskottet att det tidigare har funnits ett "Svenska kyrkans musikråd" med en liknande uppgift.

Utskottet påpekar dock att inrättandet av ett musikråd eller motsvarande inte får stå i motsatsställning till domkapitlens tillsyn över församlingarnas gudstjänstliv och inte heller skapa en sådan professionalisering av musiken att lokal kreativitet och skaparglädje hämmas.

Utskottet ser uppgiften som brådskande och ser med tillfredsställelse att ett viktigt arbete redan påbörjats av kyrkostyrelsen. Dock menar utskottet att motionerna i allt för hög grad detaljstyr utformningen innan den beretts. Utskottet föreslår mot denna bakgrund att motionerna 2017:1, 2017:79, 2017:105 samt 2017:114 ska avslås men föreslår med anledning av dem att kyrkomötet ska uppdra till kyrkostyrelsen att återkomma till kyrkomötet med förslag på hur gudstjänstlivet i Svenska kyrkan kontinuerligt kan tillföras gudstjänstmusik utan att detta innebär att ny kyrkohandbok behöver antas.

Uppsala den 5 oktober 2017

På Gudstjänstutskottets vägnar

Sofija Pedersen Videke, ordförande

Niclas Blåder, sekreterare

Beslutande: Sofija Pedersen Videke, ordförande, Sara Waldenfors, Maria Johansson-Berg, Johan Åkesson, Anna-Karin Stråle Börjesson, Ola Isacson, Torvald Johansson, Dag Sandahl, Katarina Ramnerö Ödestad, Sven Milltoft, Kenneth Nordgren, Kristina Backe, Anders Åkerlund, Alve Svensson och Jan Segerstedt.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Niklas Nilsson, Gunilla Bengtsson, Birger Jönsson, Roger Olsson, Carola Norén, Lisa Tegby, Gun Alingsjö Bäck, Lena Jönsson, Göran Wass, Staffan Yngvesson, Aron Emilsson och Bengt Inghammar.

Biskoparna Johan Tyrberg och Eva Nordung Byström har deltagit i utskottets överläggningar.

Reservation

Vi reserverar oss till förmån för förslaget i motion 2017:79 om att uppdra till kyrkostyrelsen att tillsätta ett musikråd för Svenska kyrkan. Vi delar motionärernas syn och argumentation för behovet av ett musikråd med främsta syfte och utveck-

lande uppdrag för musiklivets främjande i församlingar till både bredd och djup. Det finns anledning att fråga sig om vi som kyrka har råd att inte ha ett musikråd med tanke på den kritiska diskussionen av kyrkohandboksprocessens musikbearbetning. Det finns också skäl att samma kyrkomöte som har att besluta om handboksförslaget även signalerar en bestämd vilja att jobba vidare med initiativ och inspiration för det musikaliska kyrkolivet.

Ola Isacsson, Torvald Johansson, Berth Löndahl, Sven Milltoft, Kenneth Nordgren och Alve Svensson

Särskild mening

Vi instämmer i reservationen.

Lisa Tegby, Gun Alingsjö Bäck och Lena Jönsson

Kyrkomötet
Läronämndens yttrande 2017:1y (utdrag)

Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del I

Utdrag ur Läronämndens yttrande över bland annat motion 2017:114

Yttrandet i sin helhet, se Gudstjänstutskottets betänkande G 2017:1, bilaga 1.

[...]

Kompletterande gudstjänstmusik. Läronämnden har tidigare kommenterat behovet av kompletterande mässmusik. I sitt yttrande Ln 2001:16y skriver nämnden:

Kyrkans liturgi lever alltid i spänningsfältet mellan gammalt och nytt, mellan tradition och förnyelse. Musiken är en integrerad och viktig del av kyrkans liturgiska liv och ett ständigt pågående arbete med musiken i kyrkans gudstjänster förblir angeläget. Frågorna kring hur lovsångens utformning och tonspråk blir tillgängligt för många och också skapar nya möjligheter till delaktighet förblir viktiga, så att inte bara de ord vi använder utan också den musik vi brukar ständigt får förnyas i dialog med traditionen.

Läronämnden har även understrukt vikten av att hålla samman kyrkohandbokens text och musik:

Kyrkohandboken är en sammanhållen helhet av text och musik. Ur läromässig synvinkel är det viktigt att inte särskilja olika delar i kyrkohandboken och att den i sin helhet antas av kyrkomötet. Redan idag finns möjligheter att använda annan text och musik än den som ingår i kyrkohandboken. (Ln 2013:1y)

En kyrkohandbok ska stödja ett levande gudstjänstliv, vilket kräver att text och musik är integrerade. Därigenom stärks möjligheten till igenkänning över landet.

Kyrkoåret är en väsentlig del av kyrkans tradition. Gudstjänstmusik A innehåller fullständiga kyrkoårsserier, och kyrkoårsanknutna alternativ återfinns också i Gudstjänstmusik B och C. Läronämnden menar därför, till skillnad från motion 2017:6, att det finns en tillfredsställande anknytning till kyrkoårets skiftningar.

Läronämnden menar att det även ur lärosynpunkt är viktigt med ett sammanhållet, systematiskt och långsiktigt arbete för att hålla det kyrkomusikaliska arvet levande och ta ansvar för utveckling och nyskapande. I relation till förslagen i motionerna 2017:4, 2017:5, 2017:60, 2017:61, 2017:85 och 2017:114 vill Läronämnden framhålla att det inte råder någon motsättning mellan att en ny kyrkohandbok med både text och musik antas och att den kyrkomusikaliska utvecklingen fortsätter.

[...]